

статті 652 ЦК України, при істотній зміні обставин [1]. Відсутність хоча б однієї з умов тягне за собою відмову у задоволенні позову у зв'язку з недоведеністю таких позовних вимог.

Література:

1. Цивільний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення 09.03.2023).
2. Господарський кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення 09.03.2023).
3. Постанова ВГСУ від 11.04.2017 у справі № 910/32205/15. URL: https://protocol.ua/ua/postanova_vgsu_vid_11_04_2017_roku_u_spravi_910_32205_15/ (дата звернення 09.03.2023).
4. Рішення Верховного Суду України від 19.11.2019 у справі №910/9859/18. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/85937538> (дата звернення 09.03.2023).
5. Постанова Верховного Суду України від 21.07.2021 у справі №912/3323/20. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/99277353> (дата звернення 09.03.2023).
6. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 02.07.2019 у справі № 910/15484/17. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/83000592> (дата звернення 09.03.2023).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-293-0-9>

ІНФОРМАЦІЙНА ОБІЗНАНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ ТА ЗАХИСТУ ПРАВА ВЛАСНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Стригунов О. М.

*аспірант Інституту економіко-правових досліджень
імені В. К. Мамутова
Національної академії наук України
м. Київ, Україна*

Проблема корупції є актуальною в усьому світі відколи існує людство.

Відповідно до даних рейтингу організації Transparency International «Індекс сприйняття корупції» за 2022 рік Україна у світовому рейтингу рівня корупції займає 116 місце (зі 180), у 2021 році перебувала на 122 місці, а у 2013 на 124 [9]. Таким чином підвищення за рік на 6 сходинок свідчить про значне покращення на даному напрямі попри

воєнний стан. Без суттєвого зниження рівня корупції (про повне подолання на даному етапі мова, на жаль, не йдеться) Україна неспроможна вийти на новий рівень розвитку та стати повноцінним членом європейської спільноти.

Згідно з Конституцією України земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу. Від імені Українського народу права власника здійснюють органи державної влади та місцевого самоврядування в межах, визначених цією Конституцією. Кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності [1, ст.ст. 13, 14, 41, 142]. Аналогічні Конституційним положення закріплені у Господарському кодексі України [5, ст. 148].

Правом власності є право особи на річ (майно), яке вона здійснює відповідно до закону за своєю волею, незалежно від волі інших [2, ч. 1 ст. 316].

До змісту права власності входять належні Власникові права володіння, користування та розпоряджання своїм майном.

Суб'єктами права власності є Український народ та інші учасники цивільних відносин, визначені статтею 2 ЦК України, а саме фізичні та юридичні особи. Учасниками цивільних відносин є: держава Україна, АР Крим, територіальні громади, іноземні держави та інші суб'єкти публічного права. Усі суб'єкти права власності є рівними перед законом. Власник володіє, користується, розпоряджається своїм майном на власний розсуд та має право вчиняти щодо свого майна будь-які дії, які не суперечать закону. Усім власникам забезпечуються рівні умови здійснення своїх прав [2, ст.ст. 317–320].

Таким чином Український народ, поряд з державою Україна, територіальними громадами та іншими суб'єктами є окремим самостійним суб'єктом права власності та учасником відповідних відносин, відокремленим від фізичних і юридичних осіб, територіальних громад.

Територіальна громада (жителі, об'єднані постійним проживанням у межах населеного пункту чи добровільне об'єднання жителів кількох населених пунктів, що мають єдиний адміністративний центр) володіє на праві комунальної власності користується і розпоряджається на свій розсуд і в своїх інтересах майном, що належить їй, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування (районні та обласні ради) [3, ст. 1].

Таким чином виходить, що органи місцевого самоврядування розпоряджаються як об'єктами права власності територіальної громади

так і Українського народу (землями, надрами та ін.). Також і органи державної влади (Держгеонадра, Державне агентство водних ресурсів України, Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів, Міністерство охорони здоров'я та ін.) розпоряджаються народними об'єктами права власності від імені Українського народу, контролюють стан, якість їх використання та ін. [4, 8, 12, 13].

Викладене може призводити до потенційного чи реального конфлікту інтересів службових осіб та, відповідно, вчинення дій на шкоду Українському народу як власнику [6, ст. 1].

В Україні існує розгалужена система антикорупційних органів: Національне антикорупційне бюро України, Спеціалізована антикорупційна прокуратура, Вищий антикорупційний суд, Національне агентство з питань запобігання корупції та ін., а також відповідних правових механізмів: декларування, обмеження, запобігання, врегулювання конфлікту інтересів державних службовців [6], декларування доброчесності прокурорів [10] та ін.

Але створена державою система не включає в себе можливості суспільного впливу на стан роботи у сфері запобігання та протидії корупції, щоб будь-яка особа мала змогу до неї приєднатися. А найважливішим є те, що існуюча система не включає можливості створити суспільну позицію (думку), а надалі, відповідно, і громадський запит на адресу держави щодо стану, якості роботи на даному напрямі, відповідальності державних службовців за неналежне виконання своїх обов'язків та ін.

Повністю погоджуюсь з думкою Н. Джух, що «процес прийняття рішень має бути прозорим та відкритим для ретельного його розгляду. Суспільство має знати, яким чином державні інститути розпоряджаються даними їм повноваженнями щодо об'єктів права власності Українського народу. Інформаційна прозорість може бути підкріплена такими заходами, як застосування систем розкриття відомостей та визнання ролі активних та незалежних засобів масової інформації. Державні службовці мають бути підзвітні не лише керівництву, а і суспільству» [7].

Обов'язковою складовою ефективної боротьби (протидії, профілактики) з корупційними проявами є повна прозорість діяльності державних службовців та доступність інформації щодо процесів з корупційним ризиком. Дієвим механізмом запобігання корупції є цифровізація бюрократичних процесів.

Так, на виконання ініціативи Президента України «Держава у смартфоні» у 2019 році в Україні створено єдиний онлайн-портал державних послуг dii.gov.ua та мобільний додаток «Дія», за допомогою якого ряд державних послуг доступний кожному через

смартфон. До 2024 року планується надавати онлайн 100% державних послуг [10].

У зв'язку з викладеним, з метою покращення як стану боротьби з корупцією так і захисту прав Українського народу як власника пропонуємо створити загальнодоступний інформаційний веб-портал присвячений вичерпному переліку об'єктів права власності Українського народу – земель, її надр, атмосферного повітря, водних та інших природних ресурсів. Доступ до вказаних даних слід, також, надати за допомогою або окремого мобільного додатку для смартфона або шляхом створення окремого розділу в єдиному онлайн-порталі державних послуг diiia.gov.ua та мобільному додатку «Дія». Де, крім переліку народних об'єктів права власності, усі бажаючі зможуть дізнатися відомості про їх розташування, характеристики (розвідані запаси, вартість, стан виснаження тощо), колишніх та нинішніх користувачів (орендарів, забруднювачів та ін.), інформацію про аукціони (конкурси) на право експлуатації (користування, розробки, видобутку), кількість видобутку, викидів, суми сплачених платежів за користування народною власністю, перевірочні заходи органів державного контролю, виявлені порушення та стан їх усунення. У разі, коли отримана інформація свідчатиме про порушення чинного законодавства, у тому числі прав Українського народу як власника, кожен зможе виконати свій громадський обов'язок інформування про це уповноважених на боротьбу з корупцією органів. Крім того й самі правоохоронні органи за безпосереднього доступу до таких даних матимуть можливість виявляти правопорушення та запобігати їх виникненню.

Література:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

2 Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 40–44. Ст. 356.

3. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст. 170.

4. Положення про Міністерство охорони здоров'я України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 25 березня 2015 р. № 267 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/267-2015-п#Text> (дата звернення 07.03.2023).

5. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18, № 19–20, № 21–22. Ст. 144.

6. «Про запобігання корупції»: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. Ст. 3186.

7. Джух Н. «Корупційні ризики в діяльності державних службовців» https://minjust.gov.ua/m/str_34678 (Дата звернення 09.03.2023).

8. Положення про Державне агентство водних ресурсів України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 393 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393-2014-п#Text> (дата звернення 07.03.2023).

9. Рейтинг Transparency International «Індекс сприйняття корупції» за 2022 рік <https://www.transparency.org/en/cpi/2022/index/ukr> (дата звернення 08.03.2023).

10. Некрасов В. «Сервіс без чиновників. Як буде виглядати і працювати «держава в смартфоні» Зеленського». *Економічна правда* від 30.09.2019. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2019/09/30/652085/> (Дата звернення 09.03.2023).

11. Порядок проведення таємної перевірки доброчесності прокурорів, затверджений наказом Генерального прокурора від 29.12.2022 № 293. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0293905-22?find=1&text=доброчеснос#w1_5 (дата звернення 07.03.2023).

12. Положення про Державну службу геології та надр України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1174. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1174-2015-п#Text> (дата звернення 07.03.2023).

13. Положення про Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 25 червня 2020 р. № 614. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/614-2020-п#Text> (дата звернення 07.03.2023).